

13. PŘEHLED KVALIFIKAČNÍCH PRACÍ ZAMĚŘENÝCH NA ARCHEOLOGII MODERNITY NA KATEDŘE ARCHEOLOGIE FAKULTY FILOZOFICKÉ ZÁPADOČESKÉ UNIVERZITY DO ROKU 2012

Pavel Vařeka

Od roku 2001 byly obhájeny na katedře archeologie Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni více než tři desítky kvalifikačních prací bakalářských a diplomových, které se zaměřily na archeologická témata z 19. a 20. století (vedení prací P. Vařeka, K. Nováček, dále M. Bureš, L. Funk a M. Rak). Nejvíce jich bylo věnováno problematice vsí zaniklých po roce 1945 v českém pohraničí, na jejichž výzkum se na katedře dlouhodoběji zaměřujeme. Jedná se o lokality v západních a severozápadních Čechách, a to v Pošumaví na Vimpersku (Paseky - *M. Sadravetzková*) a Železnorudsku (Dolních Žďánidla, Horní Žďánidla a Pomezí - *L. Forman*), na Tachovsku (Bažantov - *L. Funk*, Janov - *T. Urban*, Pořejov - *R. Balý*), Tepelsku (Výškovice - *J. Krocová*), Ašsku (Újezd - *T. Uhlík*), v Krušných horách (Ptačí - *K. Solomová*) a na Sokolovsku (Vranov - *V. Kindrat*). Do počátku 19. století spadá zánik zkoumaného novověkého dvora v Ráji u Blovic, situovaného v exponované vrcholové poloze masivu Chýlavy (*K. Moravcová*). Vysokohorské osídlení Krkonoš bylo předmětem práce zaměřené na relikty bud a budního hospodaření, které využívalo hřebenové partie nejvyšších českých hor ve 2. polovině 17. - 1. polovině 20. století (*O. Hartmanová*). Samostatná pozornost byla věnována mlýnům a dalším dílům na vodní pohon (zejm. Tachovsko; *L. Galusová*). Z prací zaměřených na industriální archeologii je možno jmenovat nedestruktivní výzkumy reliktnů těžby a zpracovatelských činností v okolí Plzně, a to těžbu a zpracování pyritonosných břidlic v oblasti horní Berounky (*M. Uherský*), doly Kristiánov v Plzni - Božkově a Svatý Vít v Chrástu u Plzně v souvislosti s počátky chemického průmyslu na Plzeňsku (*P. Bauer*) a zatím ojedinělý pokus o dokumentaci povrchového zařízení uhelného dolu v Kladně (důl Mayrau; *V. Větrovec*).

Z výrobních aktivit v pohraničních oblastech bylo zkoumáno sklářství (zaniklá sklárna Paulina v Novohradských horách; *J. Pařez*) a perleťářství (továrna na výrobu perleťových knoflíků v Bednářečku na Jindřichohradecku; *Z. Prokešová*). Okrajově bylo zatím sledováno moderní urbánní prostředí a hřbitovní areály. Vedle výzkumu předměstské krajiny zapojené do předměstské čtvrti moderní Plzně (Vinice - *J. Anderle*) se dvě práce soustředili na vývoj a prostorové uspořádání plzeňských hřbitovů (*E. Dalíhodová, H. Hemzáčková*). Do 19. století se řadí některá novověká opevnění zkoumaná na území Ústeckého kraje (*A. Kožíšková*) a do moderního období částečně zasahuje disertační i předchozí kvalifikační práce *D. Tůmy*, který se dlouhodobě zabývá archeologií lovu, loveckými zařízeními a oborami.

Výsledkem archeologického zájmu o vojenské památky 20. století jsou práce prezentující zkoumání reliktní polní opevnění doplňujících linií stálého opevnění z 30. let (linie Kadaň - Klášterec nad Ohří - Doupovské hory na severozápadě Čech a okopy u Úterý v západních Čechách), dále opevnění (50.-60. léta) a vojenský prostor z doby studené války (Pšovky na Rakovnicku). Jako archeologická specializace zkoumající trosky zřícených letounů a souvislosti havárií se etabloje aeroarcheologie. Mementem komunistického režimu jsou pozůstatky táborů nucených prací z konce 40. a 50. let, jejichž výzkum byl na katedře již také zahájen (tábory v oblastech těžby uranové rudy na Příbramsku a Jáchymovsku). První disertační práce z archeologie modernity byla věnována studiu konfliktů 20. století (*M. Rak*). Kromě vymezení této archeologické subdisciplíny, jejího teoretického a metodického ukotvení podává práce přehled výzkumů v českém prostředí, na nichž se autor podílel (opevnění 20. století, aeroarcheologie, exhumace obětí válečných konfliktů, archeologie studené války) a zasazuje je do kontextu mezinárodního bádání.

Do sledovaného období chronologicky částečně spadá také velká skupina prací zaměřených na zkoumání kulturní krajiny, které vycházely především z historických mapových podkladů (celkem 17 bakalářských prací pod vedením L. Šmejdy). V některých případech byly skutečnosti zachycené na mapách ověřovány rekognoskací v terénu, někdy doplněny jednoduchou dokumentací. Některé práce se při sledování vývoje krajiny soustředily na vybrané komponenty, zejm. rybníky a vodní mlýny, dále hamry, sklárny a těžební areály.

Bakalářské, diplomové a disertační práce zaměřené na archeologii 19. a 20. století

Anderle, J. 2010: Krajina v zázemí města od pozdního středověku do devatenáctého století. Severní předměstí Plzně - Vinice. Bakalářská práce (*Anderle 2011*).

- Balý, R. 2007: Archeologie vesnic zaniklých ve 2. polovině 20. století: Terénní výzkum obce Pořejov na Tachovsku. Bakalářská práce (Vařeka - Balý - Funk - Falusová 2008).*
- Balý, R. 2009: Zaniklá ves Pořejov na Tachovsku. Diplomová práce.*
- Bauer, P. 2012: Doly Kristiánov v Plzni-Božkově a Svatý Vít v Chrástu u Plzně: Archeologický příspěvek k počátkům chemického průmyslu v západních Čechách. Bakalářská práce.*
- Bednář, S. 2012: Možnosti archeologického poznání čs. stálého opevnění z 30. let 20. století. Bakalářská práce.*
- Dalíhodová, E. 2012: Vývoj a prostorové uspořádání vybraných hřbitovů na území dnešní Plzně. Diplomová práce.*
- Funk, L. 2007: Archeologie vesnic zaniklých v 2. polovině 20. století: Terénní výzkum obce Bažantov na Tachovsku. Bakalářská práce (Vařeka - Balý - Funk - Falusová 2008).*
- Funk, L. 2009: Archeologický výzkum zaniklé vsi Bažantov na Tachovsku. Diplomová práce (Funk 2010; Funk - Váňa 2012).*
- Forman, L. 2008: Novověké rybníky a vodní mlýny na Radnicku. Bakalářská práce.*
- Forman, L. 2011: Vesnice a osady na Šumavě zaniklé po roce 1945. Diplomová práce.*
- Galusová, L. 2007: Archeologie novověkých mlýnů. Bakalářská práce (Vařeka - Balý - Funk - Galusová 2008).*
- Galusová, L. 2009: Zaniklá díla na vodní pohon jako objekty archeologického poznání. Diplomová práce (Galusová 2007; 2010; Galusová - Funk 2011).*
- Hartmanová, O. 2001: Novověké osídlení Krkonoš z pohledu archeologie (Hartmanová 2004).*
- Hemzáčková, H. 2007: Archeologie opomíjených komponent kulturní krajiny: Archeologie estetizované krajiny. Bakalářská práce.*
- Hemzáčková, H. 2010: Vývoj pohřbívání na plzeňských hřbitovech. Diplomová práce.*
- Karas, J. 2010: Možnosti archeologického poznání polního opevnění 20. století na příkladu lokalit z 30. let 20. století. Bakalářská práce.*
- Kíndrat, V. 2012: Archeologie vesnic zaniklých po roce 1945 (nedestruktivní výzkum vsi Vranov - Frohnau). Bakalářská práce.*
- Kožíšková, A. 2008: Archeologie novověkých opevnění. Bakalářská práce.*
- Krocová, J. 2008: Terénní výzkum vesnice zaniklé ve 2. polovině 20. století: ves Výškovice (Wischkowitz) na Tepelsku. Bakalářská práce.*
- Mayer, M. 2010: Archeologie nové doby - nedestruktivní průzkum vojenského areálu u obce Pšovlky z 2. poloviny 20. století. Bakalářská práce.*
- Moravcová, K. 2007: Zaniklá středověká vesnice Rájov na Blovicku. Novověký dvůr. Bakalářská práce (Moravcová 2009).*

Pařez, J. 2011: Zaniklá novověká sklárna Paulina v Novohradských horách. Bakalářská práce.

Prokešová, Z. 2005: Perleťářství na Žirovnicku z pohledu archeologie. Diplomová práce.

Rak, M. 2008: Archeologie letectví 20. století (problematika lokalit s relikty zříčených letounů). Diplomová práce (*Rak 2008; 2010*).

Rak, M. 2012: Možnosti archeologie 20. století. Archeologie konfliktů. Disertační práce (*Nenutil – Raka 2011; Rak 2011; Rak – Vladař 2010*).

Sadravetzová, M. 2010: Archeologie zaniklé novověké vesnice Paseky (katastrální území Paseka u Borových Lad). Bakalářská práce (*Sadravetzová 2011*).

Sadravetzová, M. 2012: Středověká a novověká kolonizace Vimperska. Diplomová práce.

Solomonová, K. 2008: Archeologie novověké vesnice zaniklé po roce 1945. Ptačí – Vogeldorf (okres Sokolov) z pohledu archeologie. Diplomová práce.

Šafanda, J. 2012: Možnosti archeologie 20. století – Tábory nucených prací. Bakalářská práce.

Šilhánek, M. 2011: Možnosti archeologického poznání polního opevnění 20. století na příkladu lokalit z 50. a 60. let. Diplomová práce.

Tůma, D. 2007: Archeologie opomíjených komponent kulturní krajiny: Archeologie lovu. Bakalářská práce.

Tůma, D. 2012: Archeologie novověkých obor. Disertační práce (*Tůma 2012*).

Uherský, M. 2002: Těžba a zpracování pyritonosných břidlic v oblasti horní Berounky. Diplomová práce.

Uhlík, T. 2012: Nedestruktivní výzkum vesnice Újezd – Mähring na Ašsku zaniklé po roce 1945. Bakalářská práce.

Urban, T. 2012: Archeologie vesnic zaniklých po roce 1945: Ves Janov na Tachovsku. Bakalářská práce.

Větrovec, V. 2012: Archeologie zaniklého dolu z 19. století: nedestruktivní výzkum dolu Mayrau v Kladně. Bakalářská práce.

Bakalářské práce zaměřené na archeologii krajiny

Brož, M. 2006: Archeologie krajiny na Novohradsku.

Buračinská, M. 2006: Archeologie krajiny na Rokycansku.

Čiháková, J. 2007: Archeologie krajiny na Radnicku.

Hrdlička, P. 2007: Archeologie krajiny na Jáchymovsku.

Chrenšťová, M. 2009: Archeologie krajiny na Broumovsku.

Jansová, K. 2009: Archeologie krajiny v regionu Jablonec nad Nisou.

Koderová, M. 2008: Archeologie krajiny v regionu Hornobřízsko.

Koubek, M. 2009: Archeologie krajiny na Plzeňsku.

Kozák, M. 2007: Archeologie krajiny na Sedlčansku.

Kožíšek, J. 2008: Archeologie krajiny na Kralovicku.
Krausová, K. 2006: Archeologie krajiny na Přešticku.
Krojidllová, Z. 2007: Archeologie krajiny na Přeloučsku.
Němec, M. 2010: Archeologie krajiny na Rakovnicku.
Rovnerová, T. 2008: Archeologie krajiny v regionu Manětínska.
Řehoř, J. 2008: Archeologie krajiny v regionu Strakonicka.
Vasserbauerová, L. 2007: Archeologie krajiny na Pardubicku.
Woldřichová, D. 2008: Archeologie krajiny na Blatensku.